

SOMALİ'DE GÜVENLİĞE KAPSAMLI YAKLAŞIM VE İSTİKRARA KATKI YAPAN ULUSLARARASI MİSYONLAR COMPREHENSIVE APPROACH TO SECURITY IN SOMALIA AND INTERNATIONAL MISSIONS CONTRIBUTING TO ITS STABILITY

Güngör ŞAHİN

Dr.Öğr.Üyesi, Milli Savunma Üniversitesi, Atatürk Stratejik Araştırmalar Enstitüsü (ATASAREN), Strateji ve Güvenlik Araştırmaları Öğretim Üyesi, e-posta: gsahin@msu.edu.tr.

Öz

Somali, Eritre, Cibuti ve Etiyopya'nın yer almış olduğu Afrika kıtasının kuzeydoğusunda yer alan ve Afrika Boynuzu olarak adlandırılan bölge; Avrupa, Afrika, Asya ve Avustralya'yı birbirine bağlayan küresel deniz ticaret yolu olan Kızıldeniz'i kontrol etmesi sebebiyle jeostratejik öneme sahiptir. Bu bölgenin en fazla jeostratejik öneme sahip ülkesi, Hint Okyanusu'nda 3025 km kıyısı bulunan Somali'dir. 1960 yılında bağımsızlığını kazanan Somali; 1991 yılında General Mohamed Siad Barre rejiminin yıkılması ile birlikte iç savaşa sürüklenmiş, tüm devlet kurumlarının çökmesiyle Soğuk Savaş sonrasının ilk "başarısız devlet" örneğini oluşturmuştur. Birleşmiş Milletler, Somali'deki durumu kontrol altına almak amacıyla insani müdahale kararı almış ve Birleşmiş Milletler Somali Operasyonunu başlatmıştır. Uluslararası toplumun yeni bir inisiyatif almasıyla, 2017-2020 döneminde Somali'ye yönelik taahhütleri ve Somali yönetiminden beklentilerini içeren "Yeni Ortaklık Antlaşması" 11

Mayıs 2017 tarihinde Londra’da düzenlenen yüksek düzeyli Somali Konferansı’nda kabul edilmiştir. Konferansta kabul edilen Güvenlik Paketi, Somali’de ulusal güvenliğin sağlanması açısından uluslararası katılımcıların güvenlik reformlarına sağlayacağı finansal ve danışmanlık desteklerinin içeren yapıları kapsamaktadır. Güvenliğe Kapsamlı Yaklaşım (Comprehensive Approach to Security-CAS) olarak adlandırılan bu süreç (strand) şemsiyesi altında belirlenen kilometre taşları (milestones) ile 2027 yılına kadar Somali’de sürdürülebilir bir barış ve istikrarın tesisi için bir mekanizma oluşturulmuştur. Güvenliğe Kapsamlı Yaklaşım kapsamında Somali Silahlı Kuvvetlerinin yapılandırılması ABD, AB, Birleşik Krallık, Türkiye ve Somali makamlarının katılımıyla gerçekleştirilmektedir. Günümüzde Somali’ye katkı yapan uluslararası toplumun aktörleri arasında; ülkemizin artan etkisi ile birlikte Afrika Birliği Somali Misyonu (AMISOM), Avrupa Birliği Somali Eğitim Misyonu (EUTM-S), ABD Afrika K.lığı Somali Hücresi (AFRICOM-Somalia), Birleşmiş Milletler Somali Yardım Misyonu (UNSOM), Birleşmiş Milletler Somali Destek Ofisi (UNSOS), Avrupa Birliği Kapasite Geliştirme Misyonu (EUCAP-S), İngiliz Kuvvetleri Komutanlığı bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Afrika Boynuzu, Somali, Güvenlik, Başarısız Devlet, İç Savaş.

Abstract

The region called the Horn of Africa is located in the northeast of the African continent, with Somalia, Eritrea, Djibouti, and Ethiopia. It is geostrategically important because it controls the Red Sea, the global maritime trade route connecting Europe, Africa, Asia, and Australia. The most geostrategically important country of the region is Somalia, which has a coast of 3025 kilometers along the Indian Ocean. After gaining its independence in 1960, Somalia was dragged into the civil war with the collapse of the General Mohamed Siad Barre regime in 1991 and thus became the first “failed state” of the post-Cold War era with the collapse of all state institutions. In order to control the situation in Somalia, the United Nations (UN) decided to intervene and launched the United Nations Operation Somalia. With the new initiative of the international community, the “New Partnership Agreement” which includes the commitments towards Somalia and its expectations from the Somali administration between 201 and 2020, was adopted at the high-level Somalia

Conference held in London on May 11, 2017. The Security Pact adopted at the conference encompasses structures that include financial and advisory support to be provided by international participants to security reforms in order to ensure national security in Somalia. The milestones identified under the strand umbrella called Comprehensive Approach to Security (CAS) have established a mechanism for the establishment of sustainable peace and stability in Somalia by 2027. Within the scope of the Comprehensive Approach to Security, the structuring of the Somali Armed Forces is carried out with the participation of the authorities of the USA, EU, UK, Turkey, and Somalia. Among the actors of the international community contributing to Somalia today, the African Union Mission in Somalia (AMISOM), the European Union Training Mission in Somalia (EUTM-S), the US African Command Somalia Cell (AFRICOM-Somalia), the United Nations Assistance Mission in Somalia (UNSOM), the United Nations Support Office in Somalia (UNSOS), the European Union Capacity Building Mission in Somalia (EUCAP-S), and British Forces Command are active in the region, as well as the Republic of Turkey with its increasing influence.

Key words: *Horn of Africa, Somalia, Security, Failed State, Civil War.*

1. Giriş

Somali, Eritre, Cibuti ve Etiyopya'nın yer almış olduğu Afrika kıtasının kuzeydoğusunda yer alan ve Afrika Boynuzu olarak adlandırılan bölge; Avrupa, Afrika, Ortadoğu ve Asya'yı birbirine bağlayan küresel deniz ticaret yolu Kızıldeniz, Bab'ül Mendep Boğazı ve Aden Körfezi üzerinde olan bölge jeostratejik öneme sahiptir. Terörizm ve korsanlık başta olmak üzere; göç, insan kaçakçılığı, sınır anlaşmazlıkları gibi konular Afrika Boynuzu bölgesini ciddi anlamda etkilemektedir. Bölgede ortaya çıkan tehdit ve risklerin; dünya enerji piyasasına olumsuz yansımalarının, küresel ekonomiye ve istikrara zarar vermesinin önlenmesi gerekmektedir. Son yıllarda uluslararası toplumun Somali karasularında korsanlığa karşı aldığı önlemler; El-Şebab terör örgütüne yönelik Somali Silahlı Kuvvetlerinin yeniden yapılandırılması ve Silahlı İnsansız Hava Araçları (SİHA) başta olmak üzere ABD hava desteği ile yapılan operasyonlar; Cibuti'de ABD, Fransa, İtalya, Japonya ve Ağustos 2017'de açılan Çin askeri üslerinin bulunması, bölgenin önemini gözler önüne sermektedir.¹

1 “Cibuti'de askeri üs yarışı”, Anadolu Ajansı, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/cibutide->

Ayrıca Bab'ül Mendep Boğazı'nın bir yakasında yer alan Yemen'de günümüzde yaşanan güç mücadelesi de bölgenin istikrarını olumsuz etkilemektedir.

Bu çalışmanın amacı; Afrika Boynuzu bölgesinin jeopolitik ve jeostratejik öneminden kaynaklan güç mücadelesini Somali üzerinden incelemek, bölgesel istikrarın sağlanmasında küresel ve bölgesel aktörlerin rol almasının etkileri ile Türkiye'nin Afrika açılımının en kapsamlı uygulandığı ülke olan Somali'de yapılan faaliyet ve yardımların önemini ortaya koymaktır. Çalışmanın önemi; Afrika Boynuzu bölgesinin enerji geçiş koridorlarını kontrol etmesi, petrol kaynaklarına sahip Yemen'e yakınlığı sebebiyle keşfedilmemiş enerji kaynaklarına sahip olma potansiyelinin bulunması, Hint Okyanusu'nda uzun sahil şeridinin olması sebebiyle küresel ve bölgesel aktörlerin bu bölgeye olan ilgilerini anlamak adına önem arz etmektedir. Çalışmanın teorik çerçevesini; uluslararası sistemin anlaşılması ve yorumlanması açısından önemli açılımlar sağlayan Buzan'ın Bölgesel Güvenlik Kompleksi Teorisi (Regional Security Complex Theory) oluşturmaktadır. Bu teori kapsamında Afrika Boynuzu bölgesi ve Somali incelendiğinde; Somali'den kaynaklanan istikrarsızlığın tüm bölgeyi olumsuz olarak etkilediği, reel tehditlerin coğrafi olarak yakın bölgelerde daha etkin olduğu, güvenlikte karşılıklı bağımlılığın bölgesel ölçekte arttığı sonucuna ulaşılabılır. Çalışmanın hipotezini; Somali'de uygulanmaya çalışılan "Güvenliğe Kapsamlı Yaklaşım (Comprehensive Approach to Security-CAS)" sürecinin bölgesel güvenliğe de katkı sağladığı ve Türkiye'nin rolünün bu süreçte artarak devam edeceği düşüncesi oluşturmaktadır. Çalışmada, bağımsız değişkenler olan küresel ve bölgesel aktörler ile Türkiye'nin Güvenliğe Kapsamlı Yaklaşım kapsamında yürüttükleri misyonların bağımlı değişken Somali üzerindeki etkileri incelenmiş; mevcut kaynak ve yorumlar ışığında kavramsal, kuramsal ve tarihsel bir çerçeve oluşturmak amacıyla nitel araştırma yöntemlerinden içerik ve söylem analizi kullanılmıştır. –

2. Somali'deki İstikrarsızlığın Tarihsel Arka Planı

Batılı sömürgecilerin Somali'ye saldırıları, 16'ncı yüzyılda Hint Okyanusu'nda boy gösteren Portekizliler ile başlamıştır. Fakat bölgenin sömürgeleştirilmesi, 19'uncu yüzyılın son çeyreğinde gerçekleşmiştir. Bu anlamda Afrika

askeri-us-yarisi/630717 (Erişim Tarihi: 28.11.2019); "Çin'in ilk yurt dışı askeri üssü Cibuti'de faaliyete geçti", Anadolu Ajansı, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/cinin-ilk-yurt-disi-askeri-ussu-cibutide-faaliyete-gecti/873707> (Erişim Tarihi: 28.11.2019).

Kıtası'nda sömürgecilikle en geç karşı karşıya bu bölge gelmiştir. 1884 yılında İngiltere kuzey Somali'yi, 1892 yılında İtalyanlar Güney Somali'nin bir bölümünü, 1927 yılına kadar da güney Somali'nin kalan bölümünü, 1894 tarihinde de Fransızlar Bab'ül Mendep Boğazı'nı işgal ettiler. Bu tarihten sonra sömürgeci kuvvetlerin işgal ettikleri bölgeler; İngiliz Somalisi (Somaliland), İtalyan Somalisi (Somali) ve Fransız Somalisi (Cibuti) olarak adlandırıldı.²

2'nci Dünya Savaşı'ndan sonra Sömürgecilik Dönemi yıkılırken İtalyan Somalisi Haziran 1960 yılında, İngiliz Somalisi ise Temmuz 1960 yılında bağımsızlığını elde etti. İngiliz Somalisi'nin bağımsızlığını kazanmasıyla birlikte, her iki Somali birleşerek bağımsız Somali Cumhuriyetini kurdu. Somali, kısa bir demokrasi tecrübesinden sonra, darbe ile iktidarı ele geçiren Sosyalist görüşlü Tümgeneral Siad Barre tarafından 1969-1991 yılları arasında yönetildi. Siad Barre, rejiminin Ocak 1991 tarihinde çökmesi üzerine ülkeyi terk etti ve Şubat 1991 tarihinde kurulan hükümet ile klanlar arası yaşanan iktidar mücadelesi iç savaşa döndü.

Çatışmalar sırasında iç savaşın yıkıcı etkisi bütün ülkeye yayılmış ve açık bütün ülkede etkili olmaya başlamıştı. 24 Nisan 1992 tarihli BM 751 numaralı karar³ ile BM Genel Sekreteri'nin Güvenlik Konseyi'ne UNOSOM'un (United Nations Operations in Somalia) kurulması tavsiyesi ve 03 Aralık 1992'de BM Güvenlik Konseyi'nin oybirliği ile almış olduğu 794 numaralı karar⁴ doğrultusunda, taraflar arasında ateşkes sağlanamamasından dolayı gıda yardımının daha güvenli bir ortamda yapılması için Somali'ye ABD liderliğinde Birleşik Görev Gücü (Unified Task Force) gönderilmiştir. Fakat bu ve benzeri çabalar bu güne kadar devam eden soruna kalıcı çözüm getirememiştir.

3. Londra Konferansı ve Güvenliğe Kapsamlı Yaklaşım

Somali'de yaşanan istikrarsızlığa çözüm bulmak amacıyla 11 Mayıs 2017 tarihinde İngiltere'nin ev sahipliğinde Londra Somali Güvenlik Konferansı icra edilmiştir. Söz konusu konferansta güvenlik, siyasi reform, yöne-

2 Oktay Bingöl, "Somali'de Barış ve Kalkınma Sürecinde Türkiye'nin Rolü", *Akademik Bakış*, Cilt 7, Sayı 13, 81-106, s.84-85, <http://www.gaziakademikbakis.com/dosyalar/7a7fb7e8-886a-48f6-9f56-36d2e556a24f.pdf> (Erişim Tarihi: 25.11.2019).

3 "Somalia (24 Apr)", Resolution 751, the United Nations Security Council Resolutions, <http://unscr.com/en/resolutions/751> (Erişim Tarihi: 20.11.2019).

4 "Somalia", Resolution 794, the United Nations Security Council Resolutions, <http://unscr.com/en/resolutions/794> (Erişim Tarihi: 20.11.2019).

tişim, ekonomik kalkınma, insani yardım konularına odaklanılmıştır. Ayrıca, konferansta Somali'nin Ulusal Gelişim Planı (National Development Plan-N-DP)'nin desteklenmesi amacıyla Güvenlik Paketi (Security Pact) ve Somali İçin Yeni Ortaklık Forumu (New Partnership For Somalia) üzerinde uzlaşmaya varılmıştır.⁵

11 Mayıs 2017'de icra edilen Londra Somali Güvenlik Konferansının hemen öncesinde Somali'de güvenlik sektörünün gelişimi, hayata geçirilecek reformlar ile izlenecek yol haritasını görüşmek amacıyla Somali Federal Hükümet ve Eyalet temsilcileri 16 Nisan 2017'de Mogadişu'da bir araya gelmiştir. Bu toplantıda Somali Federal Hükümeti ve Federal Eyaletler güvenlik sektörü reformları ile Somali Güvenlik Kuvvetlerinin yeniden yapılandırılması sürecinin çerçevesini oluşturan Ulusal Güvenlik Mimarisi (National Security Architecture) Uygulama Planı üzerinde anlaşmış ve söz konusu plan 08 Mayıs 2017'de Somali Güvenlik Konseyi tarafından onaylanmıştır. Ulusal Güvenlik Mimarisi Uygulama Planı; Federal Hükümet, Federal Eyalet Yönetimleri ve Banadir Valiliği kurumları arasında kuvvetlerin dağılımı ile güvenlik sorumluluğunun dağılımını ortaya koymakta ve Silahlı Kuvvetler üzerinde sivil otorite ve yürütmenin mutlak kontrolünü öngörmektedir. Federal Hükümet ile Federal Eyalet Yönetimleri arasında uzlaşılan Ulusal Güvenlik Mimarisi Uygulama Planı genel kapsam olarak;⁶

- a. Somali Silahlı Kuvvetlerinin milli ordu olarak devam etmesi ve sayısının 18.000 olarak belirlenmesi (4000 Somali Özel Kuvvetler (DANAB) personeli ile birlikte toplam 22.000),
- b. Federal ve Eyalet polisinin toplam sayısının 32.000 olması ve Sahil Güvenlik ile Derviş sayısının bu sayının içinde yer alması,
- c. Mevcut Somali Silahlı Kuvvetler bölgelerinin eyalet sınırları ile yeniden belirlenmesi,
- ç. Somali Silahlı Kuvvetlerinin eyaletlere 3.000'er asker olarak eşit şekilde dağıtılması,

5 “London Somalia Conference 11 May 2017: communique”, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/613714/london-somalia-conference-2017-communicue.pdf (Erişim Tarihi: 21.11.2019).

6 “Security Pact”, London Somalia Conference 11 May 2017, <https://unsom.unmissions.org/sites/default/files/london-somalia-conference-2017-security-pact.pdf.pdf> (Erişim Tarihi: 21.11.2019).

- d. Mevcut eyalet güçlerinin belirlenecek ihtiyaca göre Somali Silahlı Kuvvetleri veya Eyalet Polisine dönüştürülmesi hususlarını içermektedir.

İngiltere'nin ev sahipliğinde 11 Mayıs 2017 tarihinde icra edilen Londra Somali Güvenlik Konferansı'nda, Somali Federal Hükümeti ve Federal Eyalet Yönetimleri tarafından onaylanan Ulusal Güvenlik Mimarisi Uygulama Planı kapsamında bağışçı (donör) ülkeler, Güvenlik Paktı'nı kabul etmişlerdir. Üzerinde uzlaşılan Güvenlik Paktı maliyet olarak üstlenilebilir, kabul edilebilir ve güvenilebilir bunun yanı sıra Somali'nin toprak bütünlüğünü ve Somali halkının güvenliğini sağlayabilecek imkân ve kabileye sahip Somali yönetimi kontrolünde güvenlik kurumları ve güçlerinin oluşturulması vizyonunu öngörmektedir. Somali hükümet yetkilileri ve liderlerinin Somali Güvenlik Paktı vasıtasıyla ülkede güvenliğin tesisi çabalarında öncülüğü üstlenmesi, bu kapsamda ağırlıklı olarak El-Şebab terör örgütünden kurtarılan bölgelerin, ana ulaşım yollarının ve 2020/2021 yılında yapılacak genel seçimlerinin güvenliğini sağlama konuları ile üzerinde uzlaşılan Ulusal Güvenlik Mimarisi ve kilometre taşlarına uygun olarak reformların hayata geçirilmesi konularında üzerlerine düşen görevleri yerine getirmesi ve gerekli adımları atması konularında fikir birliğine varılmıştır.

Bunun yanı sıra; söz konusu konferansta yukarıda belirtilen güvenlik sektörü reformlarının ve uzlaşılan Ulusal Güvenlik Mimarisi Uygulama Planı'nın hayata geçirilerek Somali güvenlik güçlerinin kapasitesinin geliştirilmesi için uluslararası ortakların Güvenlik Paktı'nda ortaya konulan uygulama mekanizmalarının hayata geçirilmesi için tam bir koordinasyon içerisinde çalışmasına bağlı olduğu vurgulanmıştır. Söz konusu mekanizmalar Somali'de sürdürülebilir bir barış ve istikrarın tesisi için yeni bir Güvenliğe Kapsamlı Yaklaşım (Comprehensive Approach to Security-CAS) mekanizmalarının hayata geçirilmesi benimsenmiş ve belirlenen bakanlıklar ile uluslararası toplum temsilcileri liderliğinde ana Süreç (Strand) şemsiyesi altında uygulanması kararlaştırılmıştır. CAS planında belirtilen kilometre taşları 2027 yılına kadar on yıllık süreci kapsamakta ancak 2021 yılına kadar olan süreç ana odak noktası olarak alınmaktadır. Güvenliğe Kapsamlı Yaklaşım mekanizmaları kapsamında söz konusu süreçler;

- a. Süreç 1: AMISOM Operasyonlarının Yürütülmesi,
 - b. Süreç 2: Somali Güvenlik Kurumlarının Gelişiminin Hızlandırılması
- (1) Süreç 2A: Savunma Bakanlığı ve Somali Ulusal Ordusunun Yapıları-

nın/Kapasitelerinin Geliştirilmesi,

- (2) Süreç 2B: Somali İç Güvenlik Bakanlığı, Polis ve Somali Ulusal Güvenlik ve İstihbarat Teşkilatı (NISA), Göç ve Denizcilik Birimlerinin Yapılarının/Kapasitelerinin Geliştirilmesi,
- (3) Süreç 2C: Somali Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkif Evleri Güvenlik Güçleri ve Adalet Sektörünün Yapılarının/Kapasitelerinin Geliştirilmesi,
- c. Süreç 3: Toplumsal İyileşme/Toparlanma, Devlet Otoritesinin Ülke Çapına Yayılması ve Şeffaflık/Güvenilirlik (Community, Recovery, Extension of State Authority/Accountability-CRESTA/A),
- ç. Süreç 4: Şiddete Dayalı Aşırı Eğilimlerin Önlenmesi (Preventing Violent Extermism-P/CVE).

Söz konusu mekanizmalarının geliştirilmesiyle bağlantılı olarak; Mayıs 2017 Londra Somali Güvenlik Konferansından bu yana Somali güvenlik sektörü ve belirlenen öncelik alanlarında kaydedilen ilerlemeler ve meydana gelen gelişmelerin gözden geçirilmesi ve gelecek planlarının oluşturulması amacıyla 04 Aralık 2017 tarihlerinde Mogadişu/Somali’de Somali Güvenlik Konferansı icra edilmiştir. Somali Güvenlik Konferansında;⁷

- a. Ulusal güvenlik sorumluluğunun Somali’deki Afrika Birliği Misyonu’ndan (AMISOM) Somali güvenlik güçlerine devredilmesi için gerçekçi, koşula dayalı bir Geçiş Planının (AMISOM Transition Plan)⁸ en kısa sürede hazırlanması ve planın 2018 yılında BM Güvenlik Konseyi tarafından Somali AMISOM Misyonu Ortak Gözden Geçirme Süreci’nden (Joint Review Process) önce somut bir çekilme takvimi içerecek şekilde 31 Aralık 2017 tarihine kadar tamamlanması,
- b. Geçiş planı kapsamında güvenliğin Somali güvenlik kuvvetlerine devri için gerekli koşulları ortaya koyan bir stratejinin oluşturulması,
- c. Geçiş planının güvenilir ve sürdürülebilir bir bütçe ile desteklenen, ülkenin bütününde güvenliği sağlayabilecek yetenek ve kapasiteye sahip

7 “Communique”, Somalia Security Conference, Mogadishu, 4 December 2017, https://unsom.unmissions.org/sites/default/files/somalia_security_conference_communique.pdf (Erişim Tarihi: 22.11.2019).

8 “Q&A: Somalia Charts Security Transition”, 17 July 2018, Africa Center for Strategic Studies, <https://africacenter.org/spotlight/qa-somalia-charts-security-transition/> (Erişim Tarihi: 22.11.2019).

etkili kuvvetler oluşturulmasını sağlayacak, ayrıca hukukun üstünlüğünü ve insan haklarına saygıyı esas alan, ülkede şiddete dayalı aşırıçılıkla mücadele ve istikrarı sağlamayı öngören kapsamlı bir plan olması,

- ç. Geçiş dönemi planlamasından somut sonuçlar elde edilmesinin hedeflenmesi, bu kapsamda Somali Federal Hükümeti, Federal Eyalet Yönetimleri ve AMISOM arasında ortak çalışmaya ve yakın işbirliğine devam edilmesi,
- d. Geçiş planı kapsamında; AMISOM ve Somali Ulusal Ordusu (Somalia National Army-SNA) tarafından ortak olarak yürütülecek görevlere devam edilmesi, ana ikmal yollarının ve yerleşim merkezlerinin emniyetinin sağlanması, bunun yanı sıra Somali güvenlik kuvvetlerine danışmanlık desteği verilmeye devam edilmesi,
- e. Güvenlik sektörü reformlarının sürdürülmesi için hayati öneme haiz olan Ulusal Güvenlik Mimarisi Uygulama Planının gecikmeksizin hayata geçirilmesi kararlaştırılmıştır.

Geçiş Planı (Transition Plan), güvenliğin belirli bir süreç ve oluşturulacak şartlar dâhilinde 2018 yılından itibaren AMISOM kuvvetlerinden Somali Güvenlik Kuvvetleri ve Somali Ulusal Ordusu'na devredilmesi sürecidir. 2021 yılına kadar tamamlanması öngörülmektedir.⁹

4. İstikrara Katkı Yapan Uluslararası Misyonlar

11 Mayıs 2017 tarihinde icra edilen Londra Somali Güvenlik Konferansında alınan kararlar ve imzalanan güvenlik paktı kapsamında; önceki dönemlerde başlanan ve hızlandırılarak devam ettirilmesi planlanan süreçlerden biri olan Süreç 2A-Somali Milli Güvenlik Kurumlarının ve Kuvvetlerinin Gelişiminin Hızlandırılması (Strand 2A-Accelerating the Development of Somali National Security Institutions and Forces) çalışmalarının iki ayrı bölüm halinde değerlendirilmesi, bu kapsamda; Süreç 2A'nın Savunma Bakanlığı ve bağlı kurumları, 2B'nin ise İç Güvenlik Bakanlığı ve bağlı kurumları kapsamaması, 2A sürecinin genel koordinasyonunun ABD tarafından üstlenilmesi kararlaştırılmıştır. ABD Afrika Kılığının Afrika Boynuzu Birleşik Müşterek

9 "Letter dated 10 May 2019 from the Secretary-General addressed to the President of the Security Council", United Nations Security Council, <https://undocs.org/pdf?symbol=en/S/2019/388> (Erişim Tarihi: 22.11.2019).

Görev Kuvveti¹⁰ Somali Hücreleri bu kapsamda oluşturulmuştur. ABD'nin Somali'ye yönelik ilgisi ile işbirliği, Büyükelçiliğinin tekrara açılması, üst düzey askeri ziyaretler, terörizm ile mücadele kapsamında artarak devam etmektedir.¹¹ ABD, Somali'de güvenlik ve istikrarın sağlanması kapsamında, Somali Özel Kuvvetler (DANAB) unsurlarına Mogadişu'nun yaklaşık 60 mil kuzeybatısında bulunan Baledogle'de eğitim vermekte ve El-Şebab unsurlarına karşı yürütülen operasyonlara ateş, lojistik ve danışman olarak personel desteği sağlamaktadır.

Ayrıca Somali Savunma Bakanlığı ve Genelkurmay Başkanlığına stratejik seviyede askeri ve politik danışmanlık sağlamak; Somali millî ordusunun gelişmesine katkıda bulunmak için özel danışmanlık, tavsiye ve kurslar vermek; bölük seviyesinde birlik ve geleceğin eğitimcilerini yetiştirmek amacıyla 10 Nisan 2010 tarihinde AB tarafından Somali Askeri Eğitim Misyonu oluşturulmuştur.¹² Bir yılda 500'den fazla kursiyere, misyonun farklı ülkelerinden 14 eğitici ve 2 danışman tarafından eğitim verilmektedir. Misyona ayrıca, AB destekli projelerde danışmanlık faaliyetleri yürütülmektedir. Eğitim kısmı; Somali askeri otoritelerinin ve eğitim sisteminin gelişmesine katkıda bulunan Afrika Birliği Somali Misyonu (AMISOM), Birleşmiş Milletler Somali Misyonu (UNSOM) ve faaliyet gösteren diğer kuruluşlarla irtibat halindedir.¹³

Tüm paydaşlarla birlikte çalışarak Somali'de diyalog ve uzlaşmayı desteklemek, geçici federal kurumlara ve işlevlerini yerine getirebilmeleri için temel altyapıya koruma sağlamak, ulusal güvenlik istikrar programının uygu-

10 “Combined Joint Task Force - Horn of Africa”, U.S. Africa Command, <https://www.africom.mil/about-the-command/our-team/combined-joint-task-force-horn-of-africa> (Erişim Tarihi: 17.11.2019).

11 “Commander’s East Africa visit focuses on partnerships, building capacity, and creating opportunity”, 08 Nov 2019, U.S. Africa Command, <https://www.africom.mil/media-room/Article/32349/commanders-east-africa-visit-focuses-on-partnerships-building-capacity-and-creating-opportunity> (Erişim Tarihi: 15.11.2019); “AFRICOM, Mission Somalia leaders discuss progress and partnership with Somali leadership”, 13 Jun 2019, U.S. Africa Command, <https://www.africom.mil/media-room/Article/31945/africom-mission-somalia-leaders-discuss-progress-and-partnership-with-somali-leadership> (Erişim Tarihi: 15.11.2019); “Somalia, U.S agree to intensify security operations against al-Shabab”, 06.08.2019, [www.news.cn, http://www.xinhuanet.com/english/2019-08/06/c_138288132.htm](http://www.xinhuanet.com/english/2019-08/06/c_138288132.htm) (Erişim Tarihi: 15.11.2019).

12 “Mission Background”, the European Union Training Mission in Somalia (EUTM Somalia), <https://www.eutm-somalia.eu/> (Erişim Tarihi: 15.11.2019).

13 “Common Security and Defence Policy”, the European Union Training Mission - Somalia, August 2019, https://www.eutm-somalia.eu/wp-content/uploads/2019/08/FACTSHEET-2019_G.B.-DE-SIO.pdf (Erişim Tarihi: 15.11.2019).

lanmasına yardımcı olmak amacıyla Afrika Birliği Somali Misyonu (AMI-SOM-African Union Mission in Somalia) Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin 2007 tarih ve 1744 sayılı kararıyla kurulmuştur.¹⁴ Afrika Birliği'nce bölgesel barış koruyuculuğu misyonu altında organize edilen AMISOM; asker, polis ve sivil güç bileşeninden oluşmaktadır. Uganda, Burundi, Etiyopya, Kenya ve Cibuti birliklerinden oluşan AMISOM'un sorumluk sahası yoğunlukla ülkenin orta ve güneyidir.¹⁵ Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin 12 Kasım 2013 tarihli ve 2124 kararı ile AMISOM'a Somali'de en fazla 22,126 asker bulundurma yetkisi verilmiştir. AMISOM'un 2021 yılına kadar ülkedeki güvenlik sorumluluğunu kademeli olarak Somali Ulusal Ordusu'na devretmesi planlanmaktadır.¹⁶

Somali'deki Birleşmiş Milletler Yardım Misyonu (UNSOM), Federal Somali Hükümeti'nin kurulmasını desteklemek üzere Birleşmiş Milletler'in kapsamlı bir değerlendirmesinin ardından 3 Haziran 2013 tarihinde BM Güvenlik Konseyi Kararı 2102 ile kurulmuştur. UNSOM, Somali'de iyi yönetim, güvenlik sektörü reformu, hukukun üstünlüğü, insan hakları, arabuluculuk ve siyasal uzlaşmanın sağlanması ile uluslararası yardımın koordinesi için oluşturulmuştur.¹⁷

13 Nisan 2012 tarihinde imzalanan Türkiye ile Somali arasında imzalanan Askeri Eğitim İşbirliği Anlaşması¹⁸ esasları çerçevesinde, Somali Silahlı Kuvvetlerinin teşkilat; eğitim, öğretim, askeri alt yapı ve lojistik sistemlerinin iyileştirilmesi ile eğitime destek ve yardım sağlamak vazifesi ile 22 Ağustos 2017 tarihinde yola çıkan Somali Türk Görev Kuvvet (STGK) Komutanlığı 30 Eylül 2017 tarihinde faaliyetlerine başlamıştır. Somali Silahlı Kuvvetlerinin

14 "Adopted by the Security Council at its 5633rd meeting, on 20 February 2007", Resolution 1744 (2007), United Nations Security Council, [https://undocs.org/S/RES/1744\(2007\)](https://undocs.org/S/RES/1744(2007)) (Erişim Tarihi: 16.11.2019).

15 "AMISOM Military Component", AMISOM-African Union Mission in Somalia, <http://amisom-au.org/mission-profile/military-component/> (Erişim Tarihi: 16.11.2019).

16 "Adopted by the Security Council at its 8035th meeting, on 30 August 2017", Resolution 2372 (2017), United Nations Security Council, [https://undocs.org/S/RES/2372\(2017\)](https://undocs.org/S/RES/2372(2017)) (Erişim Tarihi: 16.11.2019); "AMISOM Background", AMISOM-African Union Mission in Somalia, <http://amisom-au.org/amisom-background/> (Erişim Tarihi: 16.11.2019).

17 "Mandate", the United Nations Assistance Mission in Somalia (UNSOM), <https://unsom.unmissions.org/mandate> (Erişim Tarihi: 19.11.2019).

18 Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Somali Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Askeri Eğitim İş Birliği Anlaşması, Karar Sayısı : 2012/3785, 10 Ekim 2012, Resmî Gazete, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/10/20121010-4.htm> (Erişim Tarihi: 19.11.2019).

yeniden yapılanması ile alakalı Süreç 2A kapsamında icra edilen Somali Silahlı Kuvvetlerinin gelecek komuta kademesinde kritik görevlerde bulunacak Somalili subay ve astsubaylar ile piyade taburu seviyesindeki birlikler Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) tarafından yetiştirilmektedir.

5. Sonuç

Barry Buzan ve Ole Waever'a göre Bölgesel Güvenlik Kompleksi, "aktörler arasında başlıca güvenikleştirme ve/veya güvenikleştirmenin kaldırılması süreçlerinin birbirleriyle çok ilişkili olduğu, birbirlerinden ayrı analiz yapılamayacağı" bölgedir.¹⁹ Bu kapsamda değerlendirildiğinde, Afrika Boynuzu'nun güvenliği Somali'den ayrı düşünülemez. Soğuk Savaş sonrasının ilk başarısız devlet örneği olarak değerlendirilen Somali'nin, uluslararası ve bölgesel aktörlerin işbirliği ile istikrara kavuşması hem Afrika Boynuzu bölgesinin hem de enerji koridorlarının güvenliğini sağlayacak, bölgede uluslararası terörizmin engellenmesi ve insan güvenliğinin sağlanması gibi küresel etkileri olacaktır. Somali'de devletin tüm kurumlarıyla inşasını ve kapasitesinin geliştirilmesini hedefleyen Güvenliğe Kapsamlı Yaklaşım (Comprehensive Approach to Security-CAS) ile güvenliğin sağlanması hususunun Somali kurumlarına devredilmesini öngören Geçiş Planı'nın (AMISOM Transition Plan) başarısı küresel ve bölgesel aktörlerin katılım ve işbirliğine bağlıdır. Küresel aktörlerin Somali özelinde geliştirdiği bu Güvenliğe Kapsamlı Yaklaşım modelin başarısı için yapılan askeri yardımlara ek olarak eğitim sağlık, iktisadi ve alt yapıya yönelik yardımların da artırılması gerekmektedir. Güvenlik sektörü dışında diğer sektörleri de kapsayacak yardımlar; ekonomik güvenlik, yiyecek güvenliği, sağlık güvenliği, çevre güvenliği, kişisel güvenlik, toplumsal güvenlik, siyasi güvenlik gibi insan güvenliğinin yedi unsurunun da gelişmesini sağlayarak ülkenin ve bölgenin kaderini değiştirecektir. Ayrıca bu bölge özelinde yapılan işbirliği yeni işbirliklerinin yapılabileceğinin ve başarılı olacağıının göstergesi olacaktır.

Somali Milli Ordusu'nun yetiştirilmesine hem Somali'de hem de Türkiye'de subay, astsubay, er yetiştirerek destek veren Türkiye, bölgesel ve küresel güvenliğe katkı sağlamaya devam etmektedir. Türkiye'nin yardımları sadece güvenlik sektörü ile sınırlı kalmamakta; devlet kurumları, sivil toplum kuru-

19 Z. Nilüfer Karacasulu, *Bölgesel Güvenlik Analizi: Afganistan*, Beta Basım Yayım, İstanbul, 2011, s.27.